

УДК 327 (4)

ВІДНОВЛЕННЯ СПІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СІЛЬСЬКИХ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ)

Світлана ЧМІЛЬОВА

кандидат історичних наук,

науковий співробітник відділу української філології ННДІУВІ

***Анотація.** У статті висвітлено внесок сільських музеїв України у формування спільної історичної пам'яті українського та польського народів у сучасний період. З'ясовано, що за роки державної незалежності України в сільській місцевості проведено значну роботу з належного пошанування пам'яті діячів польської літератури та культури. Показано, що музейні заклади на селі, незважаючи на обмежені можливості для наукової, дослідної, пошукової та виставкової роботи, мають значний потенціал та перспективи для міжнародної культурної діяльності, введення до наукового та культурного обігу унікальних культурних та історичних цінностей, поліпшення взаємовідносин і співробітництва між сусідніми державами.*

***Ключові слова:** історична пам'ять, сільські музеї України, українсько-польські відносини.*

ВОССТАНОВЛЕНИЕ ОБЩЕЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ (ПО МАТЕРИАЛАМ СЕЛЬСКИХ МУЗЕЕВ УКРАИНЫ)

Светлана ЧМИЛЕВА

кандидат исторических наук,

научный сотрудник отдела украинской филологии ННИИУВИ

***Аннотация.** В статье освещен вклад сельских музеев Украины в формирование общей исторической памяти украинского и польского народов в современный период. Выяснено, что за годы государственной независимости Украины в сельской местности проведена значительная работа по надлежащему почтению памяти деятелей польской литературы и культуры. Показано, что музейные учреждения на селе, несмотря на ограниченные возможности для научной, исследовательской, поисковой и выставочной работы, имеют значительный потенциал и перспективы для международной культурной деятельности, введения в научный и культурный оборот уникальных культурных и исторических ценностей, улучшения взаимоотношений и сотрудничества между соседними государствами.*

***Ключевые слова:** историческая память, сельские музеи Украины, украинско-польские отношения.*

RECOVERY OF COMMON HISTORICAL MEMORY
AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN-POLISH
RELATIONS IN THE MODERN PERIOD
(BASED ON RECORDS OF THE UKRAINIAN RURAL MUSEUMS)

Svitlana CHMILOVA

Candidate of Historical Sciences,

research associate of the Ukrainian Philology Department of NRIUSWH

Annotation. *The article examines the contribution of the Ukrainian rural museums to the formation of common historical memory of the Ukrainian and Polish nations in the modern period. The author points out that during the years of Ukraine's independence the considerable work was done to commemorate the Polish literary and cultural figures. It is shown that despite the limited opportunities for scientific, research and exhibition activities the rural museums have significant potential and prospects for international cultural activities as well as introduction of the unique cultural and historical values to the scientific and cultural environment and improvement of relations and cooperation between the neighboring countries.*

Key words: *historical memory, rural museums of Ukraine, the Ukrainian-Polish relations.*

З початку 90-х років ХХ ст. виникла потреба повноцінного та багатостороннього співробітництва двох незалежних держав – України та Польщі, що зумовлено низкою чинників, серед яких, зокрема, варто виділити геополітичне становище, давні традиції культурних, духовних та економічних відносин. Однак історично так склалося, що стосунки між українцями та поляками, швидше за все, можна назвати складними. Для подолання певних усталених упереджень і стереотипів минулого вагоме значення має відновлення спільної історичної пам'яті українського та польського народів. При цьому важливе формування неконфліктної історичної пам'яті, вироблення розуміння пріоритетів історичної пам'яті, виховання поваги до них. Це забезпечить від погіршення відносин між двома суспільствами, буде вести до конструктивного діалогу між ними, примирення та згоди. Одним із пріоритетних напрямів відродження історичної пам'яті є охоро-на та збереження спільного культурного

надбання українського та польського народів, популяризація знань про їхні історичні та культурні зв'язки. Таку роботу виконують, зокрема, музейні заклади як в Україні, так і в Польщі.

Сучасна історіографія щодо питань українсько-польських відносин в історико-культурному аспекті представлена широким колом публікацій. Насамперед заслуговують на увагу збірники статей українських та польських учених, присвячені проблемам українсько-польських культурних взаємин ХІХ – ХХІ ст., ролі історичної спадщини у формуванні сучасних етнокультурних і політичних пріоритетів України та Польщі [14, 15]. Розглядає деякі моменти порушеної нами теми Л. Зашкільняк, який вважає: «поки що в українських істориків є ще багато боргів перед українською громадськістю стосовно ознайомлення з «історичним обличчям» свого західного сусіда» [5, 38]. Тож порушена нами тема є актуальною і недостатньо розробленою, тому потребує подальшого вивчення.

Метою даної статті є висвітлення ролі сільських музейних закладів України у відтворенні спільної історичної пам'яті українського та польського народів як важливого чинника зміцнення та поглиблення їхніх взаємовідносин.

На території сучасної України збереглося і пошановується багато місць пам'яті польської спільноти. Це палаци і садиби на Поділлі, власниками яких були поляки, замки Львівщини, інформативно насиченими є музеї в містах Бережани, Бучач, Збараж, Кременець Тернопільської області, Луцьк, Берестечко Волинської області, Дубно, Корець, Острог Рівненської області. Зі здобуттям Україною незалежності до цього списку почали активно долучатися і музейні заклади, що розташовані в сільській місцевості. Як показав аналіз, серед історичних тем важливе значення сільські музеї надають висвітленню життя і творчості видатних земляків, серед яких є і поляки. Так, Народний музей імені Джозефа Конрада в с. Терехове Бердичівського району на Житомирщині розповідає про історію села та містить експозицію, присвячену англійському письменнику Дж. Конраду. Джозеф Теодор Конрад Коженювський народився 3 грудня 1857 р. у селі Терехове (на той час Бистрицької волості Бердичівського повіту Київської губернії) у родині збіднілого шляхтича, літератора і польського патріота Аполлона Коженювського. Його батько належав до шляхетського роду гербу Наленч (Nałęcz), перекладав на польську мову твори Шекспіра і Гюго з англійської та французької. Він захопив Конрада до читання польською та французькою мовами.

Ініціатором створення музею в селі Терехове став педагог і краєзнавець

М. Шепелюк. На початку 80-х років ХХ ст. він зорганізував команду однодумців, які за короткий час зібрали значну кількість експонатів. Шкільного приміщення, де спочатку планували розмістити музей, для експозицій не вистачало, тому ентузіасти вирішили збудувати для музею окреме приміщення. Реалізувати цю ідею допоміг місцевий колгосп. Не залишилися байдужими до цієї справи й працівники посольства Польщі в Україні, які подарували музею багатотомне видання творів Дж. Конрада, надіслали довідкову літературу. М. Гордієнко у Москві відшукав англійське багатотомне видання творів письменника. Російський перекладач В. Борисов надіслав створюваному музею докладну інформацію про стан сучасного конрадознавства, а також відомості про Морський музей у Гданську (Польща) та його знамениту конрадівську філію. Музей урочисто відкрили в грудні 1987 р. з нагоди 130-річчя від дня народження Дж. Конрада. На свято прибуло багато відомих гостей, серед яких були письменники, літературознавці, польські дипломати. У цей день українські письменники Д. Павличко та Ю. Щербак залишили відгук у Книзі відвідувачів, де визначили три провідні джерела творчості Дж. Конрада: українська земля, велич англійської мови, сила польського духу. Першим директором музею села Терехове став М. Шепелюк [1, 4]. З початку 2000-х років музеєм опікується історик за освітою, краєзнавець М. Бедь. Нині музей містить понад 2 тис. експонатів, кількість яких щороку збільшується. У кімнатах музею експозиції розповідають про історію рідного краю з давніх-давен і понині, є багато предметів епохи неоліту, трипільської та черняхівської культур. Об'ємний розділ

музею присвячений Великій Вітчизняній війні. Чимало матеріалів міститься про колишній місцевий радгосп імені Котовського. Кілька кімнат ознайомлюють із життям та творчістю Дж. Конрада. Експонатів, присвячених письменнику, нараховується понад 300. Вони розповідають про дитинство та молодість, родину і особисте життя Конрада та про його майже 20-річні морські мандрі. Представлено також літературний доробок митця. Особливо цінними в експозиції є твори, видані за життя письменника, які він сам міг тримати у руках: збірник статей і нарисів 1921 р., а також 26-томник, виданий у Нью-Йорку в 1924 р. Протягом року музей відвідує близько тисячі осіб, серед яких є як громадяни України, так і іноземні гості. Для них проводяться змістовні екскурсії. Музей бере участь у наукових міжнародних та всеукраїнських конференціях. Так, директор музею М. Бедь взяв активну участь у підготовці та проведенні у 2007 р. в м. Бердичів Міжнародної науково-краєзнавчої конференції, присвяченої 150-й річниці з дня народження Дж. Конрада. Він підготував до конференції краєзнавчі матеріали на тему конрадіани з історії Бердичівського краю. Під час конференції на будинку школи в Тереховому було урочисто відкрито меморіальну дошку, присвячену Дж. Конраду: «В цьому будинку народився відомий англійський письменник Джозеф Конрад (Теодор Юзеф Конрад Коженьовський) 03.12.1857 – 03.08.1924». Народний музей імені Джозефа Конрада має наукові зв'язки як в Україні, так і за її межами: з Польщею, Колумбією, Росією, Англією. У 1993 р. йому присвоєно звання народного. Заклад нагороджено Почесною грамотою Українського товариства

дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами (1988), Дипломом Всеукраїнської спілки краєзнавців (2009), Почесною грамотою Посольства Республіки Польща в Україні і Польського Конрадівського товариства (2008) тощо. Високу оцінку його наукової праці дали Польська академія наук, Міжнародна наукова спілка «Конрад: західні та східні перспективи», Колумбійський університет, Товариство Джозефа Конрада у Великій Британії, дипломатичні представництва Польщі, Великої Британії, Німеччини, Росії, США в Україні, а також широкі кола громадськості. Варто зазначити, що в м. Бердичів у 2008 р. під час ІХ Днів польської культури в Україні відкрито ще два музейних заклади, присвячені пам'яті Дж. Конрада: у загальноосвітній школі № 15 та в приміщенні нижнього храму Санктуарію Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії [9; 11; 13].

Зробити свій внесок у справу відтворення культури польського народу покликаний єдиний в Україні музей основоположника польської композиторської школи Кароля Шимановського (1882 – 1937). Його облаштовано в школі с. Тимошівка Кам'янського району Черкаської області, де К. Шимановський народився і жив тривалий час. У музеї експонуються чимало рідкісних фотографій, речі сім'ї. Записано спогади старожилів про родину Шимановських [2, 8]. Саме в Україні композитор створив більшу частину своєї музичної спадщини: опери «Гагіт» та «Король Рогер», перші три симфонії із чотирьох, усі три фортепіанні та скрипкові сонати, майже всі скрипкові твори, п'ять фортепіанних (з шести) й більшість вокальних циклів тощо. Крім Тимошівки, К. Шимановський

перебував в інших місцевостях України: містах Київ, Одеса, Львів, Єлисаветград (сучасний Кіровоград), Кривий Ріг, Умань, Сміла, Знам'янка, у селах Заруддя (тепер Оратівського району Вінницької області), Вербівка, Косара та Бандурово (тепер Кам'янського району Черкаської області), Рижавка Уманського та Дахнівка Черкаського районів Черкаської області, Хрінівка Іллінецького району Вінницької області, Ситківці на Житомирщині та ін. [6, 249]. Зазначене дає підстави вважати К. Шимановського не лише польським композитором, а й певною мірою українським. Діяльність музею К. Шимановського в Тимошівці, безперечно, відіграє вагому роль у вивченні та популяризації життя і творчості митця, висвітленні українсько-польських музичних зв'язків кінця XIX – першої половини XX ст.

З Черкащиною пов'язані також життя і діяльність польського революціонера-соціаліста Л. Варинського. На його честь створено музей у с. Мартинівка Канівського району. Він розміщений у приміщенні місцевої школи. Тут неодноразово бували делегації з Польщі [10, 5].

Найчастіше ініціаторами формування музейних фондів виступають сільські вчителі. У 1992 р. стало відомо, що видатний польський піаніст, композитор, державний та громадський діяч, дипломат І. Падеревський народився в с. Курилівка Хмільницького району Вінницької області. Це встановила місцева вчителька історії. Тоді ще були живі мешканці села, які пам'ятали чимало різних фактів, пов'язаних із перебуванням Падеревських у Курилівці. У 2005 р. вчителі на місці маленької бібліотеки в школі власними силами створили музей, у головній кімнаті якого

розміщено інформацію про їх відомого земляка [12, 1]. Ігнацій Ян Падеревський народився у с. Курилівка Подільської губернії (нині Вінницька область) 18 листопада 1860 р. У 12 років Ігнацій вступив до Варшавської консерваторії, яку закінчив у 1878 р. У 25 років І. Падеревський стає професором консерваторії у Страсбурзі. Ім'я музиканта стає широко відомим, його віртуозну гру відзначають поціновувачі музики в Парижі, Лондоні, Сполучених Штатах Америки. І. Падеревський стає культовою фігурою музичного товариства і як композитор – його опера «Манру» з успіхом пройшла у Європі і США. Наприкінці XIX ст. І. Падеревський купує ранчо у Каліфорнії, де в пам'ять про рідну Курилівку закладає виноградники, стаючи засновником промислового виноробства в Каліфорнії. Музикант був і відомим меценатом. У 1910 р. за його кошти у Кракові було збудовано пам'ятник до 500-річчя перемоги у Грюнвальдській битві. Ораторські здібності та яскрава харизма дали можливість І. Падеревському переконати президента США В. Вільсона оголосити однією з умов Версальського миру відновлення Польщі. 11 листопада 1818 р. в Договорі про завершення Першої світової війни затверджено незалежну і цілісну Польщу. Із січня 1919 р. він стає першим прем'єр-міністром і одночасно міністром закордонних справ Польщі. Через рік І. Падеревський приймає рішення повернутися до концертної діяльності. Під час гастролей у Нью-Йорку 29 червня 1941 р. музикант помирає. І. Падеревський – єдиний іноземець, якого було поховано на Арлінгтонському військовому кладовищі. 5 липня 1992 р. його останки, відповідно до заповіту,

були перевезені президентом США до Варшави й урочисто перепоховані в соборі святого Яна [4].

Музею в Курилівці гості з Польщі та України подарували колекцію марок із зображенням І. Падеревського, погруддя великого митця, мапи та безліч інших ексклюзивних експонатів. Так, польські музиканти Петро та Міхал Очковські, Антоній Брожек через Польське наукове товариство в Житомирі передали в дарунок музею позолочену колекційну монету з портретом Падеревського. Нащадок роду Падеревського Е. Боровецька подарувала музею картини українського художника-графіка П. Титуленка: портрети Ігнація Падеревського, його матері, батька, зображення садиби Падеревських та родинних гербів. На базі Курилівської ЗОШ І – ІІ ст. проводять різні заходи, присвячені великому поляку. Так, у 2010 р. з нагоди 150-річчя від дня народження І. Падеревського на території школи встановлено меморіальну дошку, фундаторами якої стали Лонгін та Софія Соколянські. Польська громада подарувала учням комп'ютери та оргтехніку, зазначивши, що вони стануть їм у нагоді під час дослідження історії видатного земляка та свого рідного краю. У листопаді 2011 р. в рамках святкування Дня Незалежності Польщі в школі було проведено захід «Постать, яка об'єднує поляків». На науковій сесії репрезентували свої доповіді дослідники життя та діяльності І. Падеревського [4; 12, 1].

У с. Городець Володимирецького району Рівненської області діє Поліський літературний музей, який розповідає про життя і діяльність видатних земляків. Це єдиний у державі сільський літературний музей, якому присвоєно звання зразкового. Серед експонатів багато

речей, портретів видатних літераторів краю, їхніх творів, підписаних власноруч. Музей постійно поповнюється новими матеріалами, які нині розміщені на площі 60 м², у трьох експозиційних залах: етнографія та основні історичні віхи розвитку села, літературна спадщина та відомі односельчани. На сьогодні це майже 1,5 тис. експонатів. Гідне місце в експозиції музею займає постать Ю. Крашевського – польського письменника, публіциста, видавця, історика, філософа, видатного польського та українського громадського і політичного діяча. Його літературна спадщина налічує близько 600 томів романів, повістей, поетичних і драматичних творів, а також робіт з етнографії, фольклористики, публіцистичних і літературно-критичних статей. Ю. Крашевський жив у Городці в 1840 – 1849 рр. Письменник тут одружився, тут народилися його сини Ян і Франциск. Однією з причин тяжіння Ю. Крашевського до Городця була велика бібліотека та велика колекція картин-оригіналів європейських живописців власника місцевого маєтку А. Урбановського. На той час Городець був поліською літературною столицею, куди приїздили багато польських письменників. Ю. Крашевський любив Волинське Полісся, у цій місцевості він збирав матеріал для своїх творів («Остап Бондарчук», «Уляна», «Історія Савки», «Єрмола» та ін.). Про перебування на Волині, зокрема і про Городець, згадував письменник у циклі «Dzieje Polski», де в художній формі описав історію Польщі та Великого князівства Литовського, починаючи з найдавніших часів. Писав про цей край у спогадах і подорожніх нотатках «Wspomnienia Wolynia, Polesia i Litwy» («Згадки про Волинь, Полісся і Литву»).

Значну допомогу у формуванні експозиції про життя і творчість Ю. Крашевського надав музею О. Моцик, інший відомий городчанин, який у 2006 – 2010 рр. був Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Польща. Він зібрав велику колекцію старовинних видань творів письменника (95 томів) і передав її Поліському літературному музею. Нині О. Моцик збирає науково-дослідні праці про період перебування письменника в Україні, зокрема в Городці, веде пошук живописних творів Ю. Крашевського, на яких митець відобразив місцеві краєвиди, палац, де була бібліотека з 20 тис. томів і де любив працювати видатний поляк. Народний поліський літературний музей бере активну участь в організації та проведенні щорічного літературного свята «Городецький автограф», що започатковане у 2003 р. Заклад є об'єктом екскурсійного літературного маршруту Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України, розробленого з нагоди 200-ліття із дня народження видатного прозаїка Ю. Крашевського. Згідно із концепцією подальшого функціонування музею, він є базою для учнів Городецького ліцею, які мають змогу працювати з творами, архівними документами, користуватися широким спектром пояснювальних, супроводжувальних матеріалів [3].

У Польщі 2012-й рік було оголошено Роком Гуго Коллонтая з нагоди 200-річчя смерті видатного просвітителя. До відзначення цієї дати долучилася й Україна, оскільки Г. Коллонтай народився в с. Великі Дедеркали Шумського району Тернопільської області. Так, у Національному університеті «Острозька академія» було проведено науково-практичну конференцію, присвячену 200-річчю

від дня смерті просвітника-волинянина Г. Коллонтая. І. Пасічник відкрив конференцію словами: «Доктор філософії, права і теології, ректор Краківського університету, засновник просвітницької коллонтаївської кузні, коронний підканцлер, а згодом учасник повстання під проводом Тадеуша Костюшка, міністр фінансів Речі Посполитої, Гуго Коллонтай вартий уваги не лише через свій універсалізм та неординарну долю, а й тому, що був нашим земляком» [8]. У своїй науковій розвідці П. Кралюк зауважує, що на перший погляд діяльність Коллонтая мала опосередковане відношення до України. Цей діяч вважав себе поляком і діяв у межах польської культури. Однак треба враховувати, що він народився на українській землі, тут пройшло його дитинство. Сюди навідувався й у більш зрілому віці. Тому не міг бути повністю ізольованим від українських реалій. Ці реалії так чи інакше мусили впливати на нього – хай навіть на рівні несвідомому [7, 786]. 200-річчя смерті Г. Коллонтая стало слушною нагодою, аби долучити село Великі Дедеркали до загальноукраїнської туристичної мережі та поглибити українсько-польські відносини. На батьківщині просвітителя виділено приміщення для музею Гуго Коллонтая, у співпраці з музейними та архівними закладами Польщі ведеться робота з підбору матеріалів для музейних експозицій [8]. Варто зазначити, що таке співробітництво значною мірою активізує роботу щодо створення експозицій у сільських музеях, оскільки більшість із них мають слабку матеріально-технічну базу та обмежені в здобутті необхідних матеріалів і документів.

В Україні потребують реконструкції ще багато пам'ятних місць, пов'язаних з

історією та культурою польського народу. Приміром, на Кіровоградщині на базі Олександрівського районного музею можна створити окремих літературний музей, присвячений видатному поляку М. Грабовському. Він – письменник, критик, фольклорист, представник «української школи» в польській літературі XIX ст. Для культури України М. Грабовський важливий як діяч українського відродження. Також актуальним на сьогодні для України є питання приведення старовинних архітектурних будівель польської культури до належного вигляду, оскільки багато з них перебувають у занедбаному стані.

Отже, сільські музеї України мають значні напрацювання в контексті формування спільної історичної пам'яті поляків та українців. Діяльність таких закладів уможливує поглиблення співробітництва обох народів у сфері дослідження минулого і сучасного України та Польщі, що дуже необхідно нині для взаємозближення та порозуміння нашої держави з європейськими країнами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відкрито музей в Тереховому // Радянський шлях. – 1987. – 9 грудня. – С. 4.
2. Глуценко А. Тимошівка береже пам'ять про свого знаменитого земляка / А. Глуценко // Черкаський край. – 2005. – 27 липня. – С. 8.
3. «Городецький автограф» – продовження літературних традицій Юзефа Крашевського [Електронний ресурс] // Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://libr.rv.ua/ua/virt/87/>
4. Журбенко Н. Перед 150-річчям польського земляка у Курилівці відремонтували дороги [Електронний ресурс] // Події у Вінниці. – Режим доступу: <http://www.>

ukrinform.ua/ukr/news/na_podll_vshanuvai_vidatnogo_diplomata

5. Запильняк Л. Історична полоністика останнього десятиріччя в Україні / Л. Запильняк // Проблеми слов'янознавства. – 2000. – Вип. 51. – С. 34 – 38.
6. Калениченко А. Кароль Шимановський і Галичина / А. Калениченко // Українсько-польські культурні взаємини. – К.: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2008. – Вип. 2. – С. 249 – 274.
7. Кралюк П. Творець першої європейської конституції / П. Кралюк // Екстракт+200: у 2-х ч. / Ред. Л. Івшина. – К.: Українська прес-група, 2010. – Ч. 3. – С.785 – 793.
8. Одарченко В. Гуго Коллонтай – польський просвітник родом із Волині / В. Одарченко [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24501937.html>
9. Славен наш Бердичівський край! // Земля Бердичівська. – 2007. – 12 жовтня.
10. Соболев С. Черкаська двадцятка аматорських музеїв / С. Соболев, В. Чос, О. Вівчарик // Нова Доба. – 2011. – 24 травня. – С. 4 – 5.
11. Сокальський Ю. Джозеф Конрад – письменник трьох культур / Ю. Сокальський // Земля Бердичівська. – 2008. – 5 грудня.
12. Словінська Ю. Падеревський – поет, яка об'єднує поляків! / Ю. Словінська // Газета польська. – 2011. – 26 листопада. – С. 1, 3.
13. Ткачук І. Відкриття музею / І. Ткачук // Діловий Бердичів. – 2008. – 4 грудня.
14. Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість: [зб. наук. праць / відп. ред. М. Литвин] / Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2010 – 2011. – Вип. 3 – 4. – 348 с.
15. Українсько-польські культурні взаємини. – К.: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2008. – Вип. 2. – 294 с.

REFERENCES

1. Vidkryto muzei v Terekhovomu // Radianskyi shliakh. – 1987. – 9 hrudnia. – S. 4.
2. Hlushchenko A. Tymoshivka berezhe pamiat pro svoho znamenytoho zemliaka / A. Hlushchenko // Cherkaskyi krai. – 2005. – 27 lypnia. – S. 8.
3. «Horodetskyi avtohrاف» – prodovzhenia literaturnykh tradytsii Yuzefa Krashevskoho [Elektronnyi resurs] // Rivnenska oblasna universalna naukova biblioteka: [veb-sait]. – Rezhym dostupu: <http://libr.rv.ua/ua/virt/87/>
4. Zhurbenko N. Pered 150-richchiam polskoho zemliaka u Kurylivtsi vidremontuvaly dorohy [Elektronnyi resurs] // Podii u Vinnytsi. – Rezhym dostupu: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/na_podll_vshanuvali_vidatnogo_diplomata
5. Zashkilniak L. Istorychna polonistyka ostannoho desiatyrichchia v Ukraini / L. Zashkilniak // Problemy slovianoznavstva. – 2000. – Vyp. 51. – S. 34 – 38.
6. Kalenychenko A. Karol Shymanovskiy i Halychyna / A. Kalenychenko // Ukrainsko-polski kulturni vzaiemyny. – K.: In-t mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 2008. – Vyp. 2. – S. 249 – 274.
7. Kraliuk P. Tvorets pershoi yevropeiskoi konstyutsii / P. Kraliuk // Ekstrakt+ 200: u 2-kh ch. / red. L. Ivshyna. – K.: Ukrainka preshrupa, 2010. – Ch. 3. – S.785 – 793.
8. Odarchenko V. Huho Kollontai – polskyi prosvitnyk rodом iz Volyni / V. Odarchenko [Elektronnyi resurs] // Radio Svoboda. – Rezhym dostupu: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24501937.html>
9. Slaven nash Berdychivskiy krai! // Zemlia Berdychivska. – 2007. – 12 zhovtnia.
10. Sobol S. Cherkaska dvadtsiatka amatorskykh muzeiv / S. Sobol, V. Chos, O. Vivcharyk // Nova Doba. – 2011. – 24 travnia. – S. 4 – 5.
11. Sokalskyi Yu. Dzhozef Konrad – pysmennyk trokh kultur / Yu. Sokalskyi // Zemlia Berdychivska. – 2008. – 5 hrudnia.
12. Slovinska Yu. Paderevskiy – postat, yaka obiednuie poliaki! / Yu. Slovinska // Hazeta polska. – 2011. – 26 lystopada. – S. 1, 3.
13. Tkachuk I. Vidkryttia muzeiu / I. Tkachuk // Dilovy Berdychiv. – 2008. – 4 hrudnia.
14. Ukraina – Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist: [zb. nauk. prats / vidp. red. M. Lytvyn] / Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. – Lviv, 2010 – 2011. – Vyp. 3 – 4. – 348 s.
15. Ukrainsko-polski kulturni vzaiemyny. – K.: In-t mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 2008. – Vyp. 2. – 294 s.

S. Chmilova

*Recovery of Common Historical Memory
as a Factor of Development of the Ukrainian-Polish
Relations in the Modern Period
(Based on Records of the Ukrainian Rural Museums)*

Abstract

The formation of common historical memory of the Ukrainian and Polish nations was and still remains an important factor of their full cooperation in various aspects of public and state life. The history of establishment and development of the Ukrainian-Polish relations takes an important place in the Ukrainian and Polish historiography. At the same time the problem of protection and preservation of the common cultural heritage of both nations, in particular in the rural areas of Ukraine, is scantily explored by the scientists until recently which is the reason why it established a scientific rationale for choosing this research issue as timely. It is found that the territory of modern Ukraine has many sites of the Polish culture and architecture. They are the most popular places of pilgrimage of the Polish citizens. It is found out that rural museums have considerable potential and prospects for international cultural

activities. Since the beginning of 90's of the 20th century they have contributed a much to the popularity of life and creation of the prominent Polish people. The author analyzed activity of such rural Ukrainian museums as National Josef Conrad Museum (village Terekhove of Zhytomyr region Berdychiv district), Karol Szymanowski Museum (village Tymoshivka of Cherkasy region Kamianskyi district), Ludwik Varinsky Museum (village Martynivka of Cherkasy region Kaniv district), Ignacy Paderewski Museum (village Kurylivka of Vinnytsia region Khmilnyk district), Polissia Literary Museum (village Horodets of Rivne region Volodymyretsnyi district). It is emphasized that the Ukrainian museums together with the Polish community used to organize various scientific and cultural-educational events aimed to develop cooperation between the two nations. The author concluded that the museums in the Ukrainian rural areas have significant experience in the context of formation of common historical memory of both the Polish and Ukrainian nations. The Ukrainian-Polish relations in the cultural sphere have favorable prospects for further development and appear as an important factor for strengthening and improvement of good-neighborly relations between Poland and Ukraine as well as s their territorial communities and public authorities.

Відродження національної держави та соборності українських земель було одним із пріоритетних напрямів процесу українізації під час визвольних змагань на початку ХХ ст. Вже в першій своїй відозві від 9(22) березня 1917 р. Українська Центральна Рада звернулася до «українського тридцятип'ятимільйонного народу» як окремішнього та єдиного етнічного цілого. Адже такою була тоді загальна чисельність українців, які склали цілісний український народ на українських землях. І він має, вказувалося у відозві, «сам за себе сказати, хто ти і як хочеш жити, як окрема нація». УЦР закликала українство до єднання, рішуче домогатися «всіх прав, які тобі природно належать і які ти повинен мати, великий народе, сам хазяїн на своїй землі». В цьому документі після сотень років заборони знову прозвучали поняття «Україна», «український народ», вперше останній названо «великим».